

TÍÐARGREIN

Tórbjørn
Jacobsen

Jóannes
Eidesgaard

Hans Pauli
Strøm

Hergeir
Nielsen

Jógvan
Sundstein

Edmund
Joensen

Hans Pauli Strøm

Fyrrverandi løgtings- og landsstýrismaður
fyri Javnaðarflokkin

Útlit fyri nýggjum progressivum stjórnarsamstarvi?

Eftir reformpolitiska stagnatión í eini fimtan ár trokar á við nýggjum progressivum stjórnarsamstarvi at fremja nýskipanir á grundleggjandi samfelagsøkjum. Politiska andstøðan visir seg at hava vilja og visjónir til at vera kjarnin í slíkum stjórnarsamstarvi, men meira skal til. Her verður avgerandi, at Sambandsflokkurin við núverandi leiðslu ikki beinir fyri sær sjálvum og hvørvur í høgrareaktioneru fólkafløkssugguni, men at hann fæst at venda aftur á fyrrverandi ábyrgdarfullu, sosialliberalu sambandsleiðina.

Politiska uppgávan

Endamálið við politiska virkseminum hjá løgtingi og landsstýri kann lýsast í tveimum: – at seta og halda politisku kósina fyri samfelagsmenningina eftir teim virðum og hugsjónum, sum stóra fjøldin av fólkinum kann standa saman um, og – støðugt at broyta og tillaga samfelagsbygnaðin, so at fyrirtreytirnar fyri búskapi, vinnu, livikorum og mentan til eina og hvørja tíð kunnu skapa best møguligu menningarumstøður fyri landið og fólkið.

Samfelagsmenningin fer ikki fram í eini javnari og støðugari gongd, men heldur í lopum. Ytri umstøður hava sína ávirkan. Men høvuðsorsøkin er, at samfelagsligi bygnaðurin og politisku fyrirtreytirnar ikki broytast so hvørt, sum tørvur er á tí, men eru heldur stirvin og koma eftir eina tíð at virka sum forðingar og bremsur fyri samfelagsmenningina. T.d. so sum í Føroyum í 50-unum og aftur nú síðstu 15 árin. Oftast hendir kortini onki, fyrr enn forðingarnar hava hópað seg so mikið upp, at ikki slepst longur undan stórtøknum reformum at fremja neyðugu broytingarnar.

Reformtíðarskeið í politisku søguni

Hetta sæst aftur í nýggjari

politisku søguni í Føroyum, har tað við ára millumbilum eru tíðarskeið, har loysast má upp fyri samfelagsmenningini við nýskapandi reformum.

- Fyrsta stóra dømið er samgongan millum Javnaðar-, Sambands- og Sjálvstýrisflokkinn 1959-63, sum m.a. við kollveltandi nýggjum pensjónslógum framtíð stórsta sosialreformin nakrantíð, ið lyfti Føroyar og korini hjá gomlum, avlamnum, brekaðum og forsýrgjaralesum úr olmussulóggávu og armóðsumstøðum frá 30-unum upp í norðurlenskar sosialpolitiskar lívsfyrirtreytir.
- Aftrat Realinum, sum ríkismyndugleikarnir reistu við parti av Marshall-pengunum, kom nýtt figgingargrundarlag fyri vinnumenningina við tí mikla sonevnda 60-miljóna-grunninum, ið saman við nýggja økismenningargrunninum lögdu lunnar undir fullkomi-ligari endurnýggjan av fiskivinnuni á sjógvi og landi.
- Næsta stóra reformtíðarskeiðið kom við søguliga samstarvinum millum Javnaðar-, Tjóðveldis- og Fólkaflokkinn árin 1975-80, sum lyftu Føroyar á øllum samfelagsøkjum inn í nútíðina. Yvirkur av samfelagsuppgávum, sum ongantíð sæð áður ella síðani. Uppbygging av nýggjari politiskari og fyrisitingarligari skipan, ið bygd í egnar førleikar og fyrirtreytir. Politiska ábyrgd av nýggjum sjálvstøðugum leikluti í Ríkisfelagsskapinum, ið skapti eitt til tá ókent og óroynt internationalt virkisfóri, m. a. í fiskivinnusamráðingum og skipan av egnum handilsáttmálum.
- Harumframt vóru í hesum tíðarskeiði við stórtingnum nýskapnum á almanna-, heilsu-, útbúgvingar- og íbúðarpolitiska umframt á samferðslu og samskiiftis-økinum, lunnarnir lagdir undir ta dynamisku norðurlensku

vælfærðarsamfelagsskipan, vit kenna í dag.

- Fyrru helvt av 1990-unum skapti ta stóra samfelagsskrædlið fyrirtreytirnar fyri at fremja viðfevndar reformar við m.a. vinnu- og figgjarpolitiskum lógarverki, niðurlaging av studningspolitikkinum, sosialpolitiskum framtøkum sum Samhaldsfasta og ALS, umframt grundleggjandi nýggjar stýriskipanar- og fyrisitingarlógir.

Upphópaður tørvur á nýskipandi reformum

Síðstu fimtan árin hevur tørvurin á grundleggjandi og átrokandi reformum við neyðugum nýskipanum hópað seg upp:

- Ein fiskivinnureformur at loysa høvuðsvinnuna úr naggatódn, spilli og spekulatión fram til búskaparlaga og lívfrøðiliga burðardygd í nýggjari vitanargrundaðari menning.
- Kommunureformur at lyfta lokala sjálvræði úr eini hópisleysari og avloðaðari kommunuskipan upp í nakrar hóskaði virkisfórar, sterkar og vælvirkandi eindir.
- Skúla- og útbúgvingarpolitiskur reformur, við munandi uppraðfesting av grund- og hægri útbúgving, gransking og samskipan av øllum lærdum virksemin og hægstu fakligu vitan í nýggjum universiteti.
- Pensjónsreformur, sum byggir á tær triggjar súlurnar: fólkapensjón, samhaldsfasta og sáttmála-bundnar eftirlønarskipanir á arbeidsmarknaðinum
- Sosial- og familjupolitiskur reformur, við sosialari bústaðarfigging, brúkarapolitiskum fyriskipanum, príseftirliti, betri farloyvis- og stuðulsskipanum hjá barnafamiljum.
- Arbeidsmarknaðarpolitiskur reformur, at skipa neyðuga trýpartasamstarvið millum fakfeløg, vinnu og politiska myndugleikan, m.a. við arbeidsmarknaðardepli og arbei

- øsmarknaðarútbúgvingarskipan
- Mentanarpolitiskur reformur at skapa tjóðpall og figgjjarligar fyriskipanir at lyfta virkisumstøðurnar hjá yrkislistafólki, eins og menningargrunn fyri mentanar- og listarverkætlanum, eisini miðandi út í heimin.

Nýtt stjórnarsamstarv treyt fyri reformum

Ikki minst er tað tørvurin á einum nýggjum framburðshugaðum politikki, sum má til fyri at venda ta skeivu gongdini í fólkatálinum, ið ger tað átrokandi at fáa nýggja progressiva leiðslu í landinum at avloysa høgraradikal afturhalds-samgonguna. Við teimum royndum, ið eru gjørdar øll tey síðstu 15 árin, tykist greitt, at ein avgjørd fyrirtreyt fyri at fremja reformarnar er nýtt stjórnarsamstarv, har Fólkaflokkurin verður settur frá valdinum. Á øllum reformøkjum er Fólkaflokkurin ein blokerandi minniluti. Tí er tað upp til verandi andstøðuflokkar at mynda kjarnuna í nýggja stjórnarsamstarvinum. Tað hava teir longu nú í háltannað ár víst vilja og hegni til. Men meira krevst. Teir mugu longu nú skipa seg enn betur í politiska arbeiðinum sum politiska alternativ við til afturhaldssamgonguna hjá Jørgen & Kaj Leo.

Javnaðarflokkurin má hava Sambandið við

Men tað krevst eisini meir aftrat hesi kjarnuni, líka mikið hvussu væl hon arbeiðir. Javnaðarflokkurin má hava Sambandsflokkinn við í slíkt stjórnarsamstarv. Størsta uppgávan hjá Javnaðarflokkinum frameftir verður at skapa neyðuga reformgrundarlagið undir eini framtíðartrygging av einum samhaldsføstum vælfærðarsamfelag. Hetta gerst ikki uttan traditiónsríka samstarvið við tann sosialliberala Sambandsflokkinn. Í øðrum lagi er hetta neyðugt fyri at tryggja, at

nýggja progressiva stjórnarsamstarvið fær ta neyðugu politisku breiddina og politisku undirtøkuna frá stóru fjøldini av Føroya fólki. Í triðja lagi má Javnaðarflokkurin hava Sambandsflokkinn við fyri at tryggja, at ein tilvildarligur loysingarmeiriluti ikki stingur seg upp og kollveltir stjórnarrættarlugu trygdina í Ríkisfelagsskapinum. Tibetur er tað ikki bara gamli formaðurin, ið stúrir fyri Sambandsflokkinum. Síggja vit burtur frá fólkafløkssvonginum við Kaj Leo, Bjørn, Bárði og Alfred, eru nógv sum alment og í práti millum manna óttast fyri framtíðini hjá Sambandsflokkinum. Ikki bara tí at Kaj Leo nú bekennir seg sum fullveldisroyndumara, men fult so nógv av teirri orsök, at Kaj Leo hevur snarað Sambandsflokkinn burtur frá tí klassisku sosialliberalu sambandshugsjónini um norðurlenska vælfærðarsamfelagið – inn á ta reaktioneru, høgraradikal fólkafløkssósina hjá Jørgen Niclasen á la Bush og Berlusconi.

Figgjarlógararbeiði avgerandi vegamót fyri Sambandið Jørgen Niclasen hevur lagt figgjjarlógaruppskotið fyri tingið. Har eru so nógvir hersknir bitar, ið áttu at verið ringir at svøgt hjá einum sosialliberalum flokki. Her vera tí eisini nógv høvi hjá Sambandinum at steðga á og gera vart við sína støðu. Viðgerðin fram til jólar fer at vísa, hvat vigar tyngri hjá Sambandinum, virðingin fyri sosialliberalu norðurlensku vælfærðarhugsjónini, ella loyalteturin móti høgraradikal fólkafløkssósini afturfyri lutin í politisku maktini.

Hans Pauli Strøm